

Η διδασκαλία των υποενοτήτων

3.1 Οικογενειακός προγραμματισμός, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία

3.3 Διαπολιτισμικότητα - αποδοχή και διαχείριση διαφορετικότητας

4.3: Ανθρώπινα Δικαιώματα και Υποχρεώσεις στη Γ΄ Γυμνασίου

Ομάδα Αποσπασμένων Εκπαιδευτικών Οικιακής Οικονομίας

¹
2018 - 2019

Υποενότητα 3.1: Οικογενειακός προγραμματισμός, σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία

- ▶ Περιλαμβάνεται στον Επίσημο Προγραμματισμό της ειδικότητάς μας
 - ▶ Συνιστάμενοι διδακτικοί περίοδοι: 6
- ▶ Υπάρχουν αντίστοιχοι δείκτες επιτυχίας και δείκτες επάρκειας οι οποίοι έχουν αξιολογηθεί από μέλη της Επιτροπής Αναλυτικών Προγραμμάτων του Υ.Π.Π.
- ▶ Το εκπαιδευτικό υλικό είναι εγκεκριμένο.

Δεσμεύσεις Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

«...Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, ανταποκρινόμενο στις προαναφερθείσες διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές Συνθήκες, Συμφωνίες και Συμβάσεις, δεσμεύεται να παρέχει ολιστική σεξουαλική διαπαιδαγώγηση σε όλους τους μαθητές και όλες τις μαθήτριες σε σχολεία Δημοτικής, Μέσης και Μέσης/Τεχνικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, η πολιτική του ΥΠΠ σε σχέση με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση καθορίζεται μέσα από α) το Πρόγραμμα Σπουδών Αγωγής Υγείας (ΠΣΑΥ) β) την αντιρατσιστική πολιτική «Κώδικας Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού & Οδηγός Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών» και γ) την πολιτική σε σχέση με τη διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία...» (σελ.6)

«... Στη Μέση εκπαίδευση η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση πραγματοποιείται μέσα από τα μαθήματα Οικιακής Οικονομίας/Αγωγής Υγείας στο Γυμνάσιο και Οικογενειακής Αγωγής στο Λύκειο. Η συγγραφή του υλικού βασίστηκε στην προσέγγιση της περιεκτικής (και σε πολλές ενότητες ολιστικής) σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και επιτυγχάνει ισορροπία μεταξύ της απόκτησης στάσεων, δεξιοτήτων και γνώσεων...» (σελ.7)

Δεσμεύσεις Υ.Π.Π.

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει κυρώσει σωρεία διεθνών και ευρωπαϊκών Συνθηκών, Συμφωνιών και Συμβάσεων, οι οποίες στηρίζουν τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ως δικαίωμα των παιδιών και νέων, με κυριότερες τις ακόλουθες:

- ▶ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- ▶ Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Κακοποίηση και Σεξουαλική Εκμετάλλευση-Σύμβαση Λανζαρότε
- ▶ Σύσταση CM/Rec(2010)5 της Επιτροπής των Υπουργών των Κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης
- ▶ Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Βίας κατά των Γυναικών
- ▶ European Social Charter

Για τους εφήβους, η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία, σημαίνει μεταξύ άλλων

- ▶ Απόκτηση θετικών στάσεων και καλλιέργεια δεξιοτήτων για έναν υγιή τρόπο ζωής.
- ▶ Υγιής σωματική, συναισθηματική, σεξουαλική, πνευματική, κοινωνική ανάπτυξη.
- ▶ Πλήρης πρόσβαση στην έγκυρη ενημέρωση για την υγεία τους.
- ▶ Εύκολη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και λήψη κατάλληλης υγειονομικής φροντίδας.
- ▶ Πρόσβαση σε υπηρεσίες πληροφόρησης, εκπαίδευσης και επικοινωνίας, για θέματα που αφορούν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης πρόωρης εγκυμοσύνης, της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και της πρόληψης του HIV/AIDS, καθώς και άλλων σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών.

3.1 Οικογενειακός Προγραμματισμός, Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία

- ▶ Σκοπός: «Να προετοιμάσει το άτομο, ώστε να είναι ενεργός και αποφασιστικός πολίτης σε θέματα που αφορούν στον εαυτό του και στο περιβάλλον του, σε σχέση με τον οικογενειακό προγραμματισμό, τη σεξουαλική και την αναπαραγωγική του υγεία» (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Αγωγής Υγείας, 2010, ΥΠΠ).

Δείκτες Επιτυχίας - Δείκτες Επάρκειας

3.1.1. Να αναφέρουν χαρακτηριστικά σεξουαλικής ωρίμανσης

3.2.2. Να είναι σε θέση να διασφαλίσουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική τους υγεία και να αναλύουν κριτικά τους παράγοντες που την επηρεάζουν

3.2.3. Να γνωρίζουν και να υπερασπίζονται τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα

3.1.1. Χαρακτηριστικά της εφηβείας (βιοσωματικά, συναισθηματικά, γνωστικά/πνευματικά, κοινωνικά)
Υπεύθυνες ορμόνες για τις αλλαγές της εφηβείας

3.2.2.

Ορισμός σεξουαλικότητας

Σημασία διασφάλισης σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας κατά την εφηβεία

Ορισμός σεξουαλικής ταυτότητας

Ορισμός σεξουαλικού προσανατολισμού

Τύποι σεξουαλικού προσανατολισμού

Παράγοντες κινδύνου και προστασίας που

επηρεάζουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των εφήβων

3.2.3. Σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα σύμφωνα με τη Διεθνή Ομοσπονδία Οικογενειακού Προγραμματισμού, 1994

3.2.4. Να αναγνωρίζουν τις υγιείς προϋποθέσεις δημιουργίας διαπροσωπικών σχέσεων καθώς και έναρξης σεξουαλικών σχέσεων

3.2.5 Να αναγνωρίζουν τη σεξουαλική κακοποίηση και να αποκτήσουν δεξιότητες να αντιστέκονται σε αυτήν και να την καταγγέλλουν

3.2.6 Να αναγνωρίζουν τη σημασία του οικογενειακού προγραμματισμού και της αντισύλληψης και να επεξηγούν τρόπους αντισύλληψης

3.2.4.
Σχέσεις εφήβων (διαπροσωπικές, διαφυλικές)
Χαρακτηριστικά υγιών σχέσεων
Υγιείς προϋποθέσεις για έναρξη σεξουαλικών σχέσεων (σωματικές, συναισθηματικές, πνευματικές)
Σημασία της αποχής

3.2.5.
Σεξουαλική κακοποίηση
Στρατηγικές αντίστασης/παρέμβασης βίαιων συμπεριφορών (λεκτικής, σεξουαλικής, συναισθηματικής βίας) (π.χ. πώς να λες όχι, ζήτησε ή πρόσφερε βοήθεια, ξεκαθάρισε τη θέση σου)

3.2.6.
Σημασία οικογενειακού προγραμματισμού
Ορισμός αντισύλληψης
Μέθοδοι αντισύλληψης
Έννοια επείγουσας αντισύλληψης
Παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη απόφασης για χρήση ή μη χρήση μεθόδου αντισύλληψης (π.χ. ατομικές πεποιθήσεις, αξίες, οικονομικοί, ατομικοί, θρησκευτικοί, πολιτισμικοί)

3.2.7. Να αναφέρουν τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, να περιγράψουν τα κυριότερα συμπτώματά τους και να επεξηγούν τρόπους πρόληψής τους

3.2.8. Να αναλύουν τις επιπτώσεις της εγκυμοσύνης και της διακοπής της κατά την εφηβεία

3.2.9. Να γνωρίζουν φορείς παροχής υπηρεσιών σε θέματα που απασχολούν τους/τις έφηβους/ες

3.2.7. Ορισμός σεξουαλικών μεταδιδόμενων νοσημάτων (ΣΜΝ)

Είδη ΣΜΝ (π.χ. βακτηριδιακή κολπίτιδα, έρπης, ηπατίτιδα Α και Β, γονόρροια/βλεννόρροια, χλαμύδια, τριχομονάδες, ψώρα, ιός κονδυλωμάτων - HPV, σύφιλη, HIV/AIDS

Τρόποι μετάδοσης, συμπτώματα και θεραπεία των ΣΜΝ

3.2.8.

Ορισμός ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης

Ορισμός άμβλωσης/έκτρωσης

Ισχύουσα νομοθεσία στην Κύπρο σχετικά με την άμβλωση -έκτρωση

Λόγοι που οδηγούν σε ανεπιθύμητη κύηση κατά την εφηβεία

Συνέπειες ανεπιθύμητης εφηβικής εγκυμοσύνης (σωματικές, ψυχοκοινωνικές)

Ηθικά διλήμματα εφηβικής εγκυμοσύνης (δικαιώματα του αγέννητου παιδιού)

3.2.9. Φορείς/Υπηρεσίες στήριξης εφήβων

Ρόλος εκπαιδευτικών Οικιακής Οικονομίας

- ▶ Ξεκινούμε θέτοντας μαζί με τα παιδιά τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για το μάθημα, μέσα στα πλαίσια αμοιβαίου σεβασμού και εχεμύθειας. Καλλιεργούμε τις βασικές αρχές ευγένειας, διακριτικότητας και τήρησης δημοκρατικών διαδικασιών, πρωτίστως μέσα από το δικό μας παράδειγμα. Αναμένεται ότι ένας από τους κανόνες που θα τεθούν είναι ο σεβασμός των προσωπικών δεδομένων όλων και η διασφάλιση τους.
- ▶ **Αποφεύγουμε συνειδητά** να ζητούμε από τους/τις μαθητές/τριες να μοιραστούν με την ολομέλεια προσωπικά βιώματα. Χρησιμοποιούμε τεχνικές που αποπροσωποποιούν καταστάσεις και εξασφαλίζουν την ιδιωτικότητα όλων (π.χ. σενάρια, υπόδυση ρόλων, σκίτσα, εικόνες, φιγούρες, ταινίες, μουσική κ.λπ.).
- ▶ Σε περίπτωση που ένα παιδί κάνει αυθόρμητη αναφορά σε προσωπικά δεδομένα, δικά του/της ή άλλων, αντιδρούμε με διακριτικότητα τοποθετώντας όρια και υπενθυμίζοντας τους βασικούς κανόνες του μαθήματος σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα.
- ▶ Φροντίζουμε ώστε να μην εκτίθενται προσωπικά δεδομένα των παιδιών ή των οικογενειών τους.

Ρόλος εκπαιδευτικών Οικιακής Οικονομίας

- ▶ Σε περίπτωση που υπάρχουν προσωπικές ερωτήσεις προς των εκπαιδευτικό χρησιμοποιούμε την μέθοδο αντανάκλασης. Γυρίζουμε την ερώτηση στον μαθητή. Για παράδειγμα: Κυρία πότε έκανες σεξ; Φαίνεται ότι σας ενδιαφέρει πολύ αυτό το θέμα. Γιατί άραγε είναι σημαντική η ηλικία;
- ▶ Αντιμετωπίζουμε τις απόψεις των παιδιών με σεβασμό στην προσωπική άποψη του καθενός μέσα σε πλαίσια που δεν αναπαράγουν μύθους.
- ▶ Υπενθυμίζουμε ότι όλοι έχουν δικαίωμα να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους ή να διαφωνήσουν με κάποιο άλλο άτομο χωρίς να επικρίνουν ή να καταφύγουν σε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς. Η εχεμύθεια, η εμπιστευτικότητα και ο σεβασμός είναι στοιχεία, απαραίτητα για τη λειτουργική πλαισίωση του μαθήματος.
- ▶ Είμαστε παραδείγματα ευγένειας, διακριτικότητας και τήρησης δημοκρατικών διαδικασιών. Φροντίζουμε να μη δημιουργούμε καταστάσεις πόλωσης ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ρόλος εκπαιδευτικών Οικιακής Οικονομίας

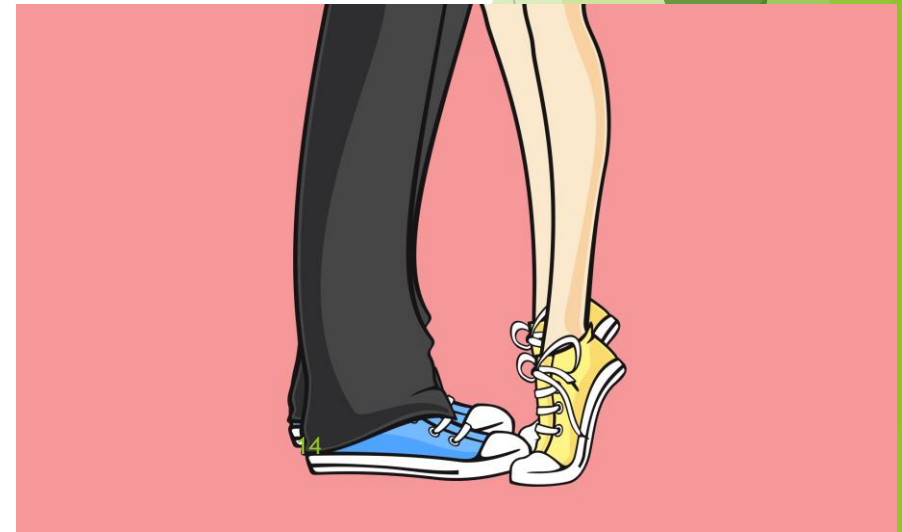
- ▶ Δεν χρειάζεται να δίνουμε περισσότερες πληροφορίες από όσες χρειάζονται οι μαθητές/τριες. Εμείς είμαστε αυτοί που θα κρίνουμε, κατά πόσο χρειάζεται πραγματικά να δοθούν ή όχι οι επιπρόσθετες πληροφορίες. Επίσης, εμείς αποφασίζουμε αν θα δοθούν οι επιπρόσθετες πληροφορίες στο περιβάλλον της τάξης ή κατ' ιδίαν με τον/τη μαθητή/τρια. Άλλωστε, πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν πως τα ίδια τα παιδιά θα επεξεργαστούν και θα ζητήσουν να μάθουν αυτά που χρειάζονται.
- ▶ Συνειδητά αποφεύγουμε να αναπαράγουμε ή να αφήνουμε να αναπαράγονται ταμπού, στερεότυπα, προκαταλήψεις, δεισιδαιμονίες ή άλλες ακραίες αντιλήψεις.
- ▶ Επιδεικνύουμε εμπράκτως αποδοχή της διαφορετικότητας.
- ▶ Βεβαιωνόμαστε ότι το κλίμα στην τάξη είναι ευχάριστο. Χρησιμοποιούμε χιούμορ κι επιτρέπουμε έκφραση χιούμορ από τους/τις μαθητές/τριες.

Ορισμοί - Δραστηριότητες αφόρμησης

- ▶ Οικογενειακός Προγραμματισμός
- ▶ Σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία
- ▶ Εφηβεία
- ▶ Σεξουαλική ωρίμανση εφηβείας
- ▶ Σεξουαλικότητα
- ▶ Σεξουαλικός προσανατολισμός

Δραστηριότητα: Κουτί αποριών εφήβων

Πώς μπορώ να
αποφύγω μια
ανεπιθύμητη
εγκυμοσύνη;

Μήπως έχω βίαιη
συμπεριφορά;

Πώς θα ξέρω αν είμαι
γκέι;

Είμαι όμορφος/η;

Τι είναι τα σεξουαλικά
μεταδιδόμενα
νοσήματα;

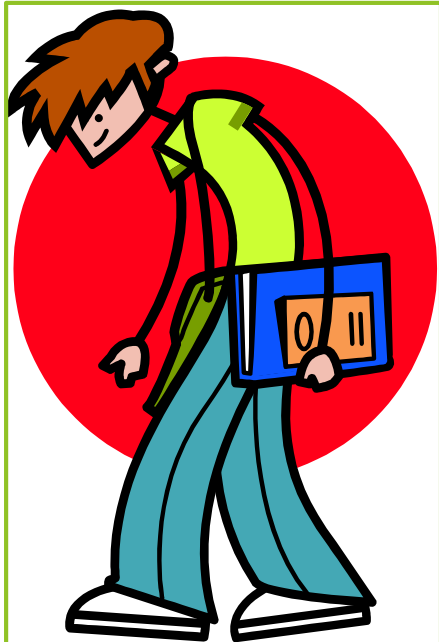
Τι είναι ο αυνανισμός

Πώς να τον/την
πλησιάσω;

Τι είναι η αγάπη;
Τι είναι ο έρωτας;

Γιατί και πώς
συμβαίνουν οι
αλλαγές στο σώμα
μου τόσο ξαφνικά;

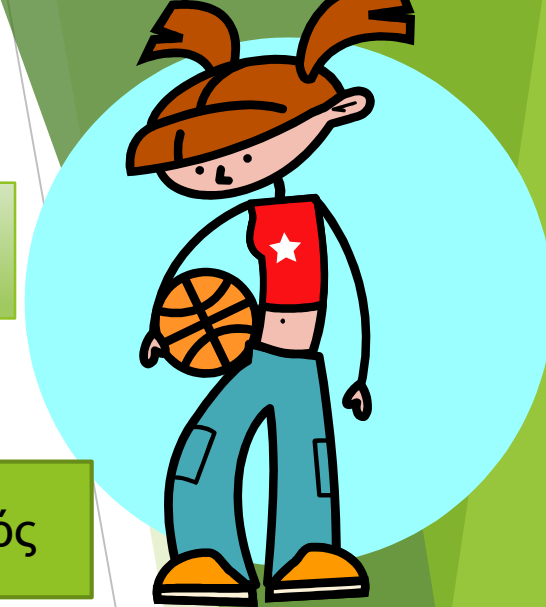
Πότε θα είμαι
έτοιμη/ος για να
παντρευτώ;

Πότε θα είμαι έτοιμος/η
να κάνω έρωτα;

Γιατί δεν με
καταλαβαίνουν οι
μεγαλύτεροί μου;

Είναι εντάξει να βλέπω
πορνό;

Σεξουαλικά και Αναπαραγωγικά Δικαιώματα

- ▶ Μπορούν να συζητηθούν κάτω από την ομπρέλα των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων.
- ▶ Επιλογή δραστηριότητας - μεθοδολογίας:
 - ▶ Δραματοποίηση ρόλων
 - ▶ Κριτική ανάλυση κατά πόσο εφαρμόζονται τα Α.Δ. στην Κύπρο ή/και στις αναπτυσσόμενες χώρες.
 - ▶ Έρευνα για τις κυπριακές κρατικές και μη κρατικές υπηρεσίες που ασχολούνται με την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- ▶ Το δικαίωμα απαλλαγής από οποιαδήποτε μορφή βίας εμπίπτει στα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα. Ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών μπορείτε να επεκταθείτε στο εν λόγω ζήτημα (συνέχεια της Β΄ Γυμνασίου)
- ▶ Δεκάλογος διεκδικητικής συμπεριφοράς
- ▶ Κύριο μήνυμα: Αυτοσεβασμός και ικανότητα διεκδίκησης των

Σενάρια - παιχνίδια υπόδυσης ρόλων

Μία έφηβη κοπέλα έγραψε στο προσωπικό της ημερολόγιο ότι νιώθει έλξη για ένα αγόρι της τάξης της. Μια παρέα συμμαθητών/τριών της, της πήραν τη ημερολόγιο από τη τσάντα χωρίς να το γνωρίζει και ετοιμάζονται να αναρτήσουν στο διαδίκτυο τις προσωπικές της σκέψεις και σημειώσεις.

Ποια δικαιώματα καταπατούνται σε αυτή την περίπτωση;

Τι θα έκανες αν γνώριζες αυτή την παρέα;

Τι θα έκανες αν ήσουν πρόεδρος ενός οργανισμού που προωθεί τα δικαιώματα της χώρας στην οποία ζει η έφηβη κοπέλα;

Μέθοδοι αντισύλληψης Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα

Βασικές επισημάνσεις

- ▶ Απλή αναφορά σε επίπεδο Γυμνασίου. Δεν χρειάζεται να αναλυθεί η κάθε μέθοδος αντισύλληψης ούτε χρειάζεται να επεξηγηθεί το κάθε Σ.Μ.Ν.
- ▶ Δεν συστήνεται να πραγματοποιείται διαγώνισμα σε αυτά τα κεφάλαια.
- ▶ Συστήνεται να αποφεύγεται η προβολή εικόνων που προβάλλουν τις αρνητικές συνέπειες των Σ.Μ.Ν.

Στόχοι μας, είναι:

- ▶ Η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών και η πρόληψη των Σ.Μ.Ν καθώς και η αποφυγή μίας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης.
- ▶ Η ενημέρωση για τις δομές που προσφέρουν πληροφορίες σε σχέση με τα διάφορα ζητήματα που τους απασχολούν.

Μέθοδοι αντισύλληψης

Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα

Κύρια μηνύματα

- ▶ Η εφηβεία είναι μια από τις ομορφότερες, αλλά και πιο δύσκολες περιόδους της ζωής σου. Αποτελεί περίοδο αμφισβητήσεων, εξερευνήσεων, νέων εμπειριών, αλλά και μεγάλων ανατροπών.
- ▶ Η σεξουαλική επαφή θεωρείται ένα όμορφο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής, το οποίο συνήθως προκαλεί σωματική και συναισθηματική ικανοποίηση στους άνδρες και στις γυναίκες, αν φυσικά συντρέχουν οι υγιείς προϋποθέσεις. Η σεξουαλική επαφή πρέπει να είναι μια πράξη συναισθηματικής ωριμότητας και όχι αποτέλεσμα πίεσης ή αντίδρασης. Όσο πιο έτοιμοι είναι οι άνθρωποι για αυτό το ταξίδι, - σωματικά, συναισθηματικά και νοητικά-, τόσο πιο όμορφο και μοναδικό γίνεται.

Μέθοδοι αντισύλληψης

Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα

- ▶ Μερικοί από τους κινδύνους υγείας που περιλαμβάνονται στη σεξουαλική επαφή, είναι η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και η μετάδοση μιας ή περισσότερων σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών. Ακόμη, σε περίπτωση που ένα άτομο έρχεται σε σεξουαλική επαφή όταν δεν είναι έτοιμο ή επειδή κάποιος/α το πιέζει, οι συνέπειες στον ψυχολογικό κόσμο του ατόμου αυτού είναι αρνητικές.
- ▶ Η αποχή κατά την εφηβεία, αποτελεί μια επιλογή που συμβάλλει στη μείωση των ανεπιθύμητων εγκυμοσύνων, ενώ δίνει στους έφηβους τον χρόνο για να ωριμάσουν συναισθηματικά και σωματικά, έτσι ώστε να κάνουν τις σωστές επιλογές.

Έξυπνες απαντήσεις

Σ.Μ.Ν. - Γυμνάσιο

Ερωτηματολόγιο: τρόποι μετάδοσης ΣΜΝ

- ▶ Ο ιός HIV μπορεί να μεταδοθεί από μετάγγιση αίματος
- ▶ Αφού ο ιός HIV μεταδίδεται και μέσω του αίματος, τότε μπορεί να μεταδοθεί και από τσίμπημα κουνουπιού.
- ▶ Μια έγκυος γυναίκα μπορεί να μεταδώσει τον ιό HIV στο έμβρυό της.
- ▶ Η σεξουαλική επαφή χωρίς προφυλακτικό είναι δραστηριότητα υψηλού κινδύνου για μετάδοση των Σ.Μ.Ν.
- ▶ Ένα άτομο μπορεί αμέσως να καταλάβει αν έχει κάποιο Σ.Μ.Ν.
- ▶ Ένα άτομο μπορεί αμέσως να καταλάβει αν έχει κάποιο Σ.Μ.Ν.
- ▶ Ο ιός των κονδυλωμάτων είναι μορφή κρυολογήματος.
- ▶ Όλα τα Σ.Μ.Ν. μεταδίδονται μόνο με τη σεξουαλική πράξη.
- ▶ Όλα τα Σ.Μ.Ν. μπορούν να θεραπευτούν.

Έρευνα για το AIDS;	Σωστό	Λάθος
1. Το AIDS μεταδίδεται από άλλα άτομα		
2. Ένας/μία συμμαθητής/τρια σας, έχει τον ιό, HIV. Μπορεί να κολλήσετε:		
i. Αν χρησιμοποιήσετε την οδοντόβουρτσά του		
ii. Αν κάσσετε δίπλα του στην τάξη		
iii. Αν τον αγκαλιάσετε		
iv. Αν τον φιλήσετε		
v. Αν τον βοηθήσετε όταν κόψει το δάκτυλό του		
vi. Αν πάτε σπίτι του για να παίξετε		
vii. Αν χρησιμοποιήσετε το ίδιο ποτήρι		
viii. Αν κολυμπήσετε στην ίδια πισίνα		
ix. Αν του δώσετε το «φιλί της ζωής» σε περίπτωση που σταματήσει να αναπνέει		
x. Αν χρησιμοποιήσετε την τουαλέτα μετά από αυτόν		
xi. Αν φταρνιστεί κοντά στο πρόσωπό σας		
xii. Αν είσαστε φίλοι μαζί του		
3. Με ποιους τρόπους μπορεί να μεταδοθεί ο ιός HIV;		
i. Από μια έγκυο γυναίκα, που έχει τον ιό, στο μωρό της		
ii. Με μετάγγιση αίματος (που δεν έχει ελεγχθεί)		
iii. Αν χρησιμοποιήσουμε σύριγγα με βελόνα που έχει ήδη χρησιμοποιήσει κάποιος που έχει τον ιό		
iv. Αν δύο άτομα έχουν σεξουαλική επαφή		
4. Κάποιος/α που έχει κολλήσει τον ιό HIV θα πεθάνει σύντομα.		
5. Ο συνδυασμός φαρμάκων (αντιρετροϊκή θεραπεία υψηλής δραστηριότητας) θεραπεύει το AIDS.		
6. Μπορούμε να καταλάβουμε ότι κάποιος/α έχει τον ιό HIV απλώς με το να τον/τη δούμε.		
7. Ένα άτομο που έχει μολυνθεί με τον ιό HIV έχει AIDS.		
8. Το AIDS θεραπεύεται.		
9. Όταν κάποιος/α κολλήσει τον ιό HIV, οι κοινωνικές του/της δραστηριότητες πρέπει να περιοριστούν.		
10. Το προφυλακτικό είναι η μόνη μέθοδος αντισύλληψης που προστατεύει από το AIDS.		
11. Μπορεί να κολλήσει AIDS οποιοδήποτε άτομο ανεξάρτητα από το φύλο και την ηλικία.		24
12. Το άτομο που έχει τον ιό HIV, ονομάζεται οροθετικό.		

ΝΑΥΑΓΙΟ - κουλτούρα και σεξουαλικότητα

- ▶ Φανταστείτε ότι είσαστε μια ομάδα ανθρώπων που βρισκόταν σ' ένα πλοίο που ναυάγησε.
- ▶ Φτάνετε σ' ένα έρημο νησί και γνωρίζετε ότι εκεί πρέπει να ζήσετε την υπόλοιπή σας ζωή.
- ▶ Ενώ ερευνάτε το νησί βρίσκετε μια περγαμηνή με κανονισμούς που άφησαν οι προηγούμενοι κάτοικοι, οι οποίοι έχουν αφανιστεί από Aids.

Οι κανονισμοί είναι οι πιο κάτω:

1. *Η αγορά προφυλακτικού επιτρέπεται μόνο για ενήλικες.*
2. *Η μετάδοση σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων είναι παράνομη και τιμωρείται με φυλάκιση.*
3. *Άτομα που έχουν διαγνωστεί με ένα σεξουαλικά μεταδιδόμενο νόσημα επιτρέπεται να παντρεύονται μόνο με άτομα που πάσχουν από το ίδιο νόσημα.*
4. *Ένας άντρας έχει δικαίωμα να αρνηθεί να χρησιμοποιήσει προφυλακτικό κατά τη σεξουαλική επαφή.*
5. *Οι άντρες δικαιούνται να έχουν πολλές ερωτικούς συντρόφους. Γυναίκες που έχουν πολλούς συντρόφους φυλακίζονται.*
6. *Επιβάλλεται ο σεβασμός των αξιών, των θρησκευτικών πεποιθήσεων και της διαφορετικότητας, όλων των κατοίκων του νησιού.*

Σας έχουν διορίσει ως την αρμόδια επιτροπή σύνταξης, του Συντάγματος της νέας σας χώρας. Τι θα αλλάξετε, τι θα κρατήσετε και τι θα προσθέσετε για να ετοιμαστεί το νέο Σύνταγμα; Να δικαιολογήσετε με επιχειρήματα τις εισηγήσεις σας

Σενάρια - παιχνίδια υπόδυσης ρόλων

Σενάριο 1:

- ▶ Η Μέλανη και ο Γιάννης είναι παντρεμένοι εδώ και δύο χρόνια. Τον τελευταίο χρόνο προσπαθούν χωρίς επιτυχία να κάνουν μωρό. Γι' αυτό έχουν καταφύγει στον γιατρό για εξετάσεις. Ο γιατρός ρωτά τη Μέλανη αν είχε ποτέ κάποιο σεξουαλικώς μεταδιδόμενο νόσημα. Η Μέλανη είναι βέβαιη, ότι δεν είχε και το λέει στον γιατρό. Δεν είχε ποτέ της τέτοιου είδους προβλήματα, άλλωστε δεν είχε κάποιο ασυνήθιστο σύμπτωμα.

Ομάδα Γ: Επιστολή 3

Αγαπητέ Δρ Βοήθεια,

Σκέφτομαι μαζί με το κορίτσι μου να προχωρήσουμε σε σεξουαλική σχέση. Νιώθουμε πολύ κοντά ο ένας στον άλλο, υπάρχει αμοιβαία αγάπη και σεβασμός. Προβληματίζομαι όμως κατά πόσο θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε ή όχι προφυλακτικό. Θα είναι η πρώτη μας φορά. Υπάρχει περίπτωση το κορίτσι μου να μείνει έγκυος; Θα ήθελα επίσης να σας ενημερώσω πως το κορίτσι μου δεν έχει σταθερή περίοδο.

Με εκτίμηση,

Προβληματισμένος

Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη

- ▶ Το θέμα της έκτρωσης, εγείρει έντονες αξίες, ηθικά διλήμματα και συναισθήματα. Είναι σημαντικό να τονιστεί από την αρχή της συζήτησης, ο σεβασμός στις διαφορετικές απόψεις που πιθανόν να εκφραστούν.
- ▶ Ο/Η εκπαιδευτικός συστήνεται να μην εκφράσει τις προσωπικές του/της απόψεις και πεποιθήσεις αλλά να τηρεί ουδέτερη στάση και να προβληματίσει τους/τις μαθητές/τριες για τις συνέπειες που μπορεί να έχει σε ένα ζευγάρι νεαρής ηλικίας μία ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη.
- ▶ Επιπρόσθετα, ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/τριες, μέσα από τη συζήτηση και τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιήσει στην τάξη, να αποκτήσουν θετικές στάσεις απέναντι στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία

Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη

Οι έφηβοι/ες πρέπει να θυμούνται:

- ▶ **Την επιλογή της αποχής**, ως την πιο ασφαλή μέθοδο αντισύλληψης, δηλαδή το να μην έχουν σεξουαλικές σχέσεις.
- ▶ **Σε περίπτωση που επιλέξει κάποιος/α να έλθει σε σεξουαλική επαφή, να το πράξει με υπευθυνότητα και σεβασμό απέναντι στον/στην εαυτό του/της καθώς και στον/στην σύντροφό του/της. η απόφαση αυτή προϋποθέτει ώριμη σκέψη, σωματική και συναισθηματική ετοιμότητα, καθώς και σωστή πληροφόρηση.**

Κύριοι άξονες συζήτησης

- ▶ Η ζωή είναι πολύ όμορφη. Εμπειρίες περιμένουν τους νέους να τις γευτούν.
- ▶ Ο έρωτας, ο γάμος, η απόκτηση οικογένειας είναι από τα πιο υπέροχα πράγματα στη ζωή, αλλά μόνο όταν αισθάνονται έτοιμοι να τα δεχτούν και να αναλάβουν τις ευθύνες που αυτά συνεπάγονται .
- ▶ Αν ο/η έφηβος/η δεν θέλει να έχει σεξουαλικές σχέσεις, τότε έχει το κάθε δικαίωμα να απέχει.
- ▶ Αν όμως ο/η έφηβος/η θέλει να έχει σεξουαλικές σχέσεις, τότε έχει υποχρέωση να χρησιμοποιεί αντισύλληψη με ορθό τρόπο, έτσι ώστε να αποφεύγεται η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και ενδεχόμενος κάποιος ΣΜΝ.
- ▶ Αν η τακτική μέθοδος αντισύλληψης αποτύχει, μπορούν να καταφύγουν σε έκτακτη μέθοδο αντισύλληψης, όπως το «χάπι της επόμενης ημέρας», αφού πρώτα ενημερωθεί ο/η γυναικολόγος.

Ο κ. Βασίλειος Μπέλλιος, μαιευτήρας χειρουργός γυναικολόγος και διδάκτωρ των Πανεπιστημίων Αθηνών και Βιέννης ανάφερε στην εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος» της Ελλάδας (2010) πως «παρατηρείται σχετική μείωση του αριθμού των αμβλώσεων, γιατί η ενημέρωση των νέων γυναικών και αντρών τα τελευταία χρόνια σχετικά με την αντισύλληψη, τις επιπτώσεις των αμβλώσεων και την εξάπλωση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων είναι αρκετά καλύτερη από ότι στο παρελθόν». Η κοινωνική λειτουργός του Συλλόγου Προστασίας Αγέννητου Παιδιού στην Ελλάδα υποστηρίζει στο ίδιο άρθρο ότι οι έφηβες και νεαρές κοπέλες παίρνουν την απόφαση για άμβλωση «έχοντας πλήρη άγνοια για το τι είναι άμβλωση, τι επιπτώσεις έχει στη σωματική και ψυχική τους υγεία, καθώς δεν γνωρίζουν ότι από την πρώτη στιγμή της σύλληψης το γονιμοποιημένο ωάριο είναι ένα άτομο σε πλήρη ανάπτυξη».

Πηγή: Εφημερίδα «Ελεύθερος Τύπος» 2010, σελίδες 28-29. Ανακτήθηκε από <http://www.agalia.org.gr/enimerosi/abortion/53-teens-abortion>

*Ανάλυση δηλώσεων, στατιστικών
στοιχείων και άρθρων*

Παραδείγματα ερωτημάτων (ανάπτυξη κριτικής σκέψης) (Γυμνάσιο και Λύκειο)

α) Πιστεύετε ότι η σωστή ενημέρωση μπορεί να ενισχύσει την υπευθυνότητα των εφήβων και των νέων σε σχέση με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική τους υγεία; να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

β) Στο πιο πάνω άρθρο γίνεται λόγος για το θέμα της ζωής του εμβρύου. πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν πως η άμβλωση καταπατεί τα «**δικαιώματα του αγέννητου παιδιού**». συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτή την τοποθέτηση; να υποστηρίξετε την άποψή σας, αφού πρώτα μελετήσετε τη διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

γ) «Ο έρωτας, ο γάμος, η απόκτηση οικογένειας είναι από τα πιο υπέροχα πράγματα στη ζωή, αλλά μόνο όταν οι νέοι αισθάνονται έτοιμοι να τα δεχτούν και να αναλάβουν τις ευθύνες που αυτά συνεπάγονται».

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτή τη δήλωση; να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Επιλέγουμε να εφαρμόσουμε δραστηριότητες που ικανοποιούν τις ανάγκες των μαθητών/τριών μας

“Parenting? Adoption?
Abortion? I’m confused
about my options.”

Πηγές δραστηριοτήτων μη τυπικής μάθησης

- ▶ Οι δραστηριότητες μη τυπικής μάθησης συστήνονται στα ζητήματα της περιεκτικής σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης.
- ▶ Ο Οδηγός εκπαιδευτικού (αν και είναι παλιά η έκδοση) περιέχει τέτοιες ενδεικτικές δραστηριότητες
- ▶ Το εγχειρίδιο **I'm SET** του Κυπριακού Συνδέσμου Οικογενειακού Προγραμματισμού το οποίο είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα μας, θεωρείται μία πολύ καλή πηγή χρήσιμου εκπαιδευτικού υλικού.

3.3. Διαπολιτισμικότητα-αποδοχή και διαχείριση διαφορετικότητας

- **Σκοπός:** Οι μαθητές/τριες να καλλιεργήσουν το αίσθημα της αποδοχής και να αναπτύξει την ικανότητα διαχείρισης της διαφορετικότητας (ως προς το φύλο, την εθνικότητα, τη φυλή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό) σε σχέση με το άτομο και την κοινότητα (Π.Σ.Α.Υ, 2010)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Δημιουργία και Βελτίωση Κοινωνικού Εαυτού

3.3 Διαπολιτισμικότητα - αποδοχή και διαχείριση διαφορετικότητας

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
<p>3.3.1 Να επεξηγούν τις έννοιες πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμικότητα, διαφορετικότητα, ρατσισμός</p>	<p>3.3.1</p> <p>Έννοιες: πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμικότητα, διαφορετικότητα, ρατσισμός, ομοφοβία</p> <p>Αιτίες ρατσισμού</p> <p>Συνέπειες ρατσισμού</p> <ul style="list-style-type: none">• Περιθωριοποίηση ατόμων και ομάδων στη βάση της διαφορετικότητάς τους• Άσκηση διαφόρων μορφών βίας κατά ατόμων ή ομάδων στη βάση της διαφορετικότητάς τους <p>Ομάδες ή άτομα που υφίστανται ρατσισμό, διακρίσεις, κοινωνικό αποκλεισμό και σεξισμό λόγω της διαφορετικότητάς τους στη βάση του φύλου, της εθνικότητας, της εμφάνισης, της θρησκείας, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ηλικίας, της καταγωγής, της γλώσσας, της κουλτούρας, της αναπηρίας, της οικονομικής κατάστασης.</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Δημιουργία και Βελτίωση Κοινωνικού Εαυτού

3.3 Διαπολιτισμικότητα - αποδοχή και διαχείριση διαφορετικότητας

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
3.3.2. Να αντιμετωπίζουν κριτικά τα διάφορα κοινωνικά στερεότυπα	3.3.2 Ορισμός στερεότυπου Αποδόμηση στερεοτύπων για άτομα/ομάδες
3.3.3. Να διαχειρίζονται τη διαφορετικότητα χωρίς προκατάληψη σε επίπεδο εθνικότητας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού	3.3.3. Αποδοχή και σεβασμός της διαφορετικότητας σε όλα τα επίπεδα Διαπολιτισμική συνείδηση

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: Δημιουργία Ενεργού Πολίτη

4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

- ▶ Να συνεργάζονται εφαρμόζοντας τις δημοκρατικές αρχές και να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης απόφασης για θέματα που τους αφορούν, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα ευθύνες για την εύρυθμη λειτουργία της τάξης και του σχολείου τους

4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
<p>4.3.1. Να αναγνωρίζουν και να υπερασπίζονται τα δικαιώματα όλων των μελών και ομάδων του κοινωνικού συνόλου, όπως αυτά εμπεριέχονται στη Διεθνή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ</p>	<p>4.3.1. Ορισμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Χαρακτηριστικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: «καθολικά», «οικουμενικά» «αναπαλλοτρίωτα», «αναφαίρετα» «αδιαίρετα», «αλληλεξαρτώμενα» και «αλληλοσχετιζόμενα» Κατηγορίες δικαιωμάτων (αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά, πολιτισμικά και αναπτυξιακά) Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Περίληψη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού Νομοθεσία της Κύπρου για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού Τρόποι προστασίας των παιδιών σε περίπτωση καταπάτησης των δικαιωμάτων τους Σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εφήβων Προσωπικότητες που υπερασπιστήκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα Διεθνείς και ευρωπαϊκοί φορείς και οργανισμοί που μάχονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα όλου του κόσμου Κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανισμοί και φορείς στην Κύπρο που ασχολούνται με τα για τα ανθρώπινα δικαιώματα</p>

4.3 Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
4.3.2. Να εισηγούνται και να υλοποιούν δράσεις που συμβάλλουν στην προάσπιση ποικίλων δικαιωμάτων των πολιτών	4.3.2. Στάδια εφαρμογής σχεδίου δράσης 1. Εντοπισμός του προβλήματος, 2. Ανάλυση του προβλήματος στις διαστάσεις του - συλλογή δεδομένων, 3. Εξεύρεση εναλλακτικών ιδεών/λύσεων (προσθήκη), 4. Προτερήματα και μειονεκτήματα της κάθε λύσης, 5. Επιλογή και εφαρμογή της προτεινόμενης λύσης, 6. Παρακολούθηση και αξιολόγηση.
4.3.3. Να αναγνωρίζουν την αξία του εθελοντισμού και της κοινωνικής προσφοράς	4.3.3. Ορισμός εθελοντισμού Αξία του εθελοντισμού Εθελοντικοί οργανισμοί Στάδια εφαρμογής σχεδίου δράσης

Τι είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;

- ▶ Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να οριστούν ως τα βασικά κριτήρια χωρίς τα οποία οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν με αξιοπρέπεια ως ανθρώπινα όντα. Ανθρώπινα είναι τα θεμέλια της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης. Ο σεβασμός τους επιτρέπει στο άτομο και στην κοινωνία να αναπτυχθούν πλήρως.
- ▶ Διακηρύσσονται (Αναφέρονται) στην **Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων**. (10^η Δεκεμβρίου 1948)

Κουλτούρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

- Η ενδυνάμωση του σεβασμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα
- Η εκτίμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας
- Η διασφάλιση της ισότητας των φύλων
- Η προαγωγή του σεβασμού της διαφορετικότητας
- Η προαγωγή της δημοκρατίας και της αλληλεγγύης
- Η ενδυνάμωση των ανθρώπων στην ανάληψη ρόλων ενεργού πολίτη

Γνώση και Κατανόηση

- Τις θεμελιώδεις έννοιες όπως ελευθερία, δικαιοσύνη, ισότητα, δημοκρατία και αλληλεγγύη
- Το ρόλο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη ζωή μας
- Τη διάκριση μεταξύ αστικά/πολιτικά και κοινωνικά/οικονομικά δικαιώματα
- Το διαφορετικό τρόπο αντίληψης και βίωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διαφορετικές κοινωνίες
- Τις διαφορετικές συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Τους τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς και ⁴² ΜΚΟ που εργάζονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Δεξιότητες

- Ενεργητική **ακρόαση** και **επικοινωνία**
- **Κριτική σκέψη**
- Δυνατότητα **συνεργασίας** και **θετικής διαχείρισης των συγκρούσεων**
- Δυνατότητα **συμμετοχής** και **οργάνωσης κοινωνικών ομάδων**
- **Δράση** προκειμένου να **προάγονται τα ανθρώπινα δικαιώματα**

Στάσεις και Αξίες

- Αίσθημα ευθύνης
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα
- Συμπράσταση και αλληλεγγύη
- Αίσθημα ανθρώπινης αξιοπρέπειας ανεξάρτητα από τις κοινωνικές, πολιτισμικές, γλωσσικές ή θρησκευτικές διαφορές

Ο/Η εκπαιδευτικός

- Πρέπει να έχει ως αφετηρία τις ανάγκες, τις προτιμήσεις, τις ικανότητες και τις επιθυμίες του εκάστοτε ατόμου, στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας:
 - Αναγνωρίζει την αξία της προσωπικής δράσης και της προσωπικής αλλαγής
 - Λαμβάνει υπόψη το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται οι εκπαιδευόμενοι

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

► Μοντέλο ESSINGER : 4 βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης:

1. Ενσυναίσθηση
2. Αλληλεγγύη
3. Σεβασμός της πολιτισμικής ετερότητας και
4. Εξάλειψη του εθνικιστικού τρόπου σκέψης (των εθνικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων).

Έννοιες...

- ▶ **Διαπολιτισμικότητα**
 - Στήριξη της πολυπολιτισμικότητας, θετική στάση απέναντι στην ετερότητα, η θελημένη επαφή και αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτισμών.
 - Μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας ανάμεσα σε άτομα διάφορων εθνικών/ μεταναστευτικών ομάδων
- ▶ **Πολυπολιτισμικότητα**
 - Ο όρος πολυπολιτισμικότητα (multiculturalism) δηλώνει ότι σε μία κοινωνία συνυπάρχουν διάφορες κοινωνικές ομάδες με διαφορετικές εθνικές-εθνοτικές και πολιτισμικές αναφορές

Ετερότητα σημαίνει αναγνώριση, εκτίμηση, δεκτικότητα του διαφορετικού στοιχείου, του «ξένου» προς εμάς. Η αναγνώριση του διαφορετικού τρόπου ζωής, της διαφορετικής νοοτροπίας, της διαφορετικής σκέψης και των διαφορετικών κοινωνικών καταβολών

Διαφορετικότητα

- ▶ Η έννοια της διαφορετικότητας ως αξία, στηρίζεται στην αναγνώριση, στην αποδοχή και στο σεβασμό.
- ▶ Σημαίνει κατανόηση, ότι κάθε άτομο είναι μοναδικό και αναγνωρίζει τις ατομικές μας διαφορές.
- ▶ Αυτές, μπορεί να αναπτύσσονται γύρω από διαφορετικές διαστάσεις της προσωπικότητας που αφορούν στη φυλή, την εθνικότητα, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, την ηλικία, τις φυσικές και σωματικές ικανότητες, τη γλώσσα, τις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις ή άλλες ιδεολογίες.
- ▶ Η διαφορετικότητα ως αξία είναι η εξερεύνηση, η αναγνώριση και η συνύπαρξη αυτών των διαφορών σε ένα ασφαλές, θετικό και υποστηρικτικό περιβάλλον, ιδιαίτερα σε πλαίσια διαμόρφωσης και ανάπτυξης της προσωπικότητας, όπως το σχολείο.

Στερεότυπα - Προκατάληψη

▶ Στερεότυπα

- Είναι το σύνολο των πεποιθήσεων που αφορούν τα προσωπικά χαρακτηριστικά μιας ομάδας ανθρώπων (π.χ. οι Σκοτσέζοι είναι τσιγκούνηδες).

▶ Προκατάληψη

- Η προκατάληψη είναι μια **στερεοτυπική συμπεριφορά**, που εμφανίζεται είτε ως εσωτερικευμένη κατάσταση (ιδιαίτερη στάση), είτε ως εκδήλωση στερεοτυπικής γνώμης, συνδέεται, κατά κανόνα, με εσφαλμένες εντυπώσεις και εκφράζει μια έντονη αποδοκιμασία ή επιδοκιμασία (**αρνητικό - θετικό στερεότυπο: αρνητική - θετική προκατάληψη**)
- Άρα, το **στερεότυπο** είναι μια κατηγορία πεποιθήσεων, ενώ η **προκατάληψη** αναφέρεται σε μια ιδιαίτερη στάση που προσδιορίζεται και κατευθύνεται από τα στερεότυπα

Διάκριση - Ρατσισμός - Κοινωνικός Αποκλεισμός

▶ Διάκριση

- Είναι η άνιση αντιμετώπιση ατόμων ή ομάδων, με βάση κάποιο στερεότυπο.

▶ Ρατσισμός

- Είναι το δόγμα που αναπτύσσεται με σύνδεσμο συγκεκριμένα γνωρίσματα (εθνικά, θρησκευτικά, πολιτιστικά κ.λπ.) προκειμένου να αναγάγει μια ομάδα (κοινωνική, φυλετική, θρησκευτική), ως υπέρτερη άλλων

▶ Κοινωνικός αποκλεισμός

- Είναι η περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός από την κοινωνία ομάδων πληθυσμού που συνήθως αποτελούν μειονότητες. Είναι με λίγα λόγια ο ρατσισμός εναντίων κάποιων μειονοτήτων μέσα στη χώρα μας

Σεξισμός

- ▶ Σεξισμός θεωρείται κοινώς η διάκριση εναντίον ανθρώπων βασισμένη στο φύλο τους ή τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό παρά στα ατομικά τους λάθη, αλλά μπορεί επίσης να αναφέρεται οποιαδήποτε ή σε όλες τις διαφοροποιήσεις που βασίζονται στο φύλο ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό.
- ▶ Ο όρος προέρχεται από τη λατινική λέξη sexus=φύλο και -ισμός.
- ▶ Ο σεξισμός μπορεί να αναφέρεται σε τρεις λεπτά διαφοροποιημένεςπίστεις ή συμπεριφορές:
 - Την πίστη πως το ένα φύλο είναι ανώτερο του άλλου
 - Την πίστη πως οι άντρες και οι γυναίκες είναι πολύ διαφορετικοί και ότι αυτό πρέπει να αντανakλάται έντονα στην κοινωνία, τη γλώσσα, τα σεξουαλικά δικαιώματα, και το νόμο.
 - Μπορεί επίσης να αναφέρεται απλά στο μίσος απέναντι στις γυναίκες (μισογυνισμό) ή λιγότερο κοινά, μίσος απέναντι στους άντρες (μισανδρισμός)

Εισαγωγή της υποενότητας και αποσαφήνιση σημαντικών εννοιών

- ▶ Διαφορετικότητα
- ▶ Διαπολιτισμικότητα
- ▶ Πολυπολιτισμικότητα
- ▶ Ρατσισμός

Βίντεο

Ομολογία ατόμου

Γελοιογραφία

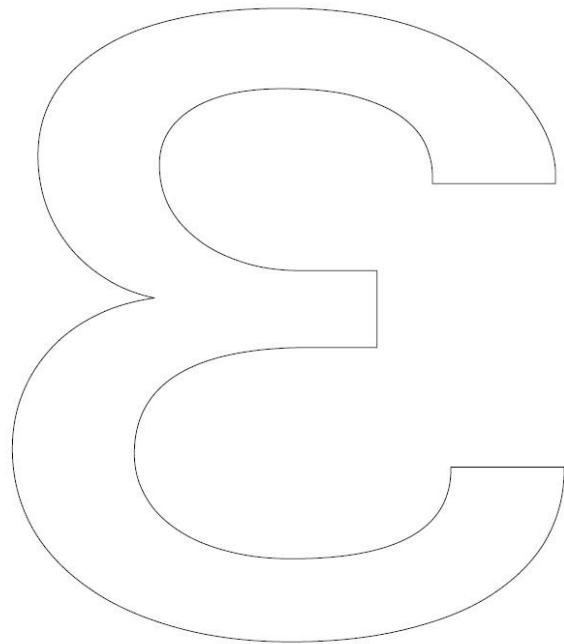

Επικαιρότητα

Δραστηριότητες Οπτικής Γωνίας

Φωτογραφίες

Δραστηριότητα: Εικόνα οπτικής

Δραστηριότητα: Τα μήλα

Πηγή: <http://www.kidactivities.net/?tag=/apple+diversity+lesson>

Ομολογίες...

- ▶ «Από την πρώτη ως την τρίτη δημοτικού όλοι με αντιμετώπιζαν σαν ένα σκουπίδι. Ένωθα χάλια. Όλοι είχαν φίλους, εκτός από μένα. Το χειρότερο ήταν ότι κάποιο παιδί με απειλούσε. Η μητέρα μου με πήγαινε ως την πόρτα του σχολείου και μετά εγώ τριγυρνούσα μόνη στους δρόμους...Ένα πράγμα δεν καταλαβαίνω. Όλοι έχουμε ίσα δικαιώματα. Τι μαύρος, τι άσπρος, τι χριστιανός, τι μουσουλμάνος, τι Έλληνας, τι Αλβανός!!! Όλοι είμαστε άνθρωποι!!!»

Βασιλική, Αλβανία

«Όταν πρωτοπήγα στο γυμνάσιο, όλοι νόμιζαν ότι είμαι από την Τουρκία. Όσοι με έβλεπαν, καθηγητές και μαθητές, δεν έλεγαν ο Σουκρής ή ο μαθητής, έλεγαν «ο Τούρκος»

Σουκρή, μουσουλμάνος

Γελοιογραφίες (ρατσισμός, διακρίσεις, στερεότυπα, προκατάληψη)

Δραστηριότητες ενοτήτων: Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ενότητα 1: Εισαγωγή στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Προβολή Βίντεο

Ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

► <http://www.youtube.com/watch?v=lbLhgidG5Y8>

Δραστηριότητα: Δικαιώματα Μπίνγκο!

Δραστηριότητες Δράσης - Επέκτασης

- ▶ Η θερμοκρασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο-ερωτηματολόγιο.
Οι μαθητές/τριες αξιολογούν την προώθηση και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον σχολικό χώρο.
- ▶ Συνέντευξη: Μεγάλοι άνθρωποι - Μικροί άνθρωποι.
- ▶ Έρευνα. Οι μαθητές/τριες ανακαλύπτουν πώς τα δικαιώματα των παιδιών σε άλλα μέρη του κόσμου αγνοούνταν ή προστατεύονταν.
- ▶ Θεατρικό έργο, ποιήματα, ιστορίες ή ζωγραφιές.
Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τη ζωή των παιδιών στο παρελθόν και τώρα.

Δράση - Επέκταση!

HUMAN RIGHTS HISTORY!

RACE THROUGH TIME AND LEARN ABOUT THE DEVELOPMENT OF HUMAN RIGHTS!

HOW TO PLAY

1. YOU WILL NEED A DICE AND SOME PLAYING COUNTERS - WHY NOT DRAW AND CUT OUT A SMALL PICTURE OF YOURSELF?
2. TAKE TURNS TO THROW THE DICE AND MOVE AROUND THE BOARD.
3. IF YOU LAND ON A SPECIAL HUMAN RIGHTS SQUARE READ THE TEXT OUT LOUD AND TAKE ANOTHER TURN!
4. TO COMPLETE THE RACE YOU MUST ROLL THE EXACT NUMBER TO LAND ON THE LAST BIG YELLOW SQUARE.
5. HAVE FUN!

START HERE! (with a red arrow pointing to the 3000 BC square)

THE MISTS OF TIME (written in a cloud shape on the left)

3000 BC START HERE!

2200 BC THE PERSIAN EMPIRE THE EMPEROR OF PERSIA CREATES THE FIRST WRITTEN LEGAL CODE. IT PROMISES TO 'MAKE JUSTICE BEGAIN IN THE KINGDOM... AND PROMOTE THE GOOD OF THE PEOPLE...'

1300 BC EGYPT MOSES, JEWISH LEADER AND PROPHET, RECEIVES AND PREACHES THE TEN COMMANDMENTS AT MOUNT SINAI.

C. 600 BC INDIA BUDDHA PREACHES MORALITY, REVERENCE FOR LIFE, NON-VIOLENCE AND RIGHT CONDUCT.

C. 500 BC GREECE THE ANCIENT GREEKS USE WORDS FOR 'FREEDOM OF SPEECH' (ISGORIA), 'ECHO' AND FOR 'EQUALITY BEFORE THE LAW' (ISONOMIA).

500 BC SAUDI ARABIA MUHAMMAD IBN ABDULLAH, FOUNDER OF ISLAM, PREACHES THAT THE ONE TRUE GOD, ALLAH, IS COMPASSIONATE, JUST AND PEACEFUL. HIS TEACHINGS ARE RECORDED IN THE HOLY QU'AN.

1215 AD ENGLAND KING JOHN OF ENGLAND SIGNS THE MAGNA CARTA. IT GIVES RIGHTS MAINLY TO FEUDAL BARONS. IT ALSO SAYS THAT NO FREEMAN SHOULD BE IMPRISONED OR EXILED UNLESS THE LAW ALLOWS IT.

1789 USA AND FRANCE THE AMERICAN CONSTITUTION PROTECTS FREEDOM OF SPEECH, RELIGION AND PEACEFUL ASSEMBLY. IN THE SAME YEAR IN FRANCE THE NATIONAL ASSEMBLY PASSES THE DECLARATION OF THE RIGHTS OF MAN AND THE CITIZEN. IT SAYS THAT 'MEN ARE BORN FREE AND REMAIN FREE AND EQUAL IN RIGHTS'.

1800s USA FOLLOWING THE AMERICAN CIVIL WAR, SLAVERY IS ABOLISHED.

1800s GERMANY IN 1848 KARL MARX PUBLISHES THE COMMUNIST MANIFESTO. HE CALLS FOR A SOCIETY WHERE THERE ARE NO SOCIAL CLASSES.

1916-1945 INDIA SANDHU PREACHES NON-VIOLENCE AND COMPLAINS OF AN UNDERSTANDING BETWEEN THE BRITISH PEOPLE OF INDIA. OF

1916 NEW ZEALAND NEW ZEALAND BECOMES THE FIRST COUNTRY IN THE WORLD TO GRANT WOMEN THE VOTE.

1949 SOVIET UNION SIGNS THE NOBEL PEACE PRIZE FOR WOMEN AND CHILDREN'S RIGHTS.

1949 THE UNITED NATIONS ADOPTS THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD.

1961 AMNESTY INTERNATIONAL FOUNDED.

1965 AFTER MORE THAN 25 YEARS OF STRUGGLE TO BE FREE OF THE BURDEN OF APARTHEID, SOUTH AFRICA BECOMES THE FIRST RACIALLY MIXED COUNTRY TO BECOME A DEMOCRACY.

2003 IRAN EAST, SIXTY EIGHT, FOR THE NOBEL PEACE PRIZE FOR WOMEN AND CHILDREN'S RIGHTS.

2005 IRAN EAST, SIXTY EIGHT, FOR THE NOBEL PEACE PRIZE FOR WOMEN AND CHILDREN'S RIGHTS.

WELL DONE!
YOU'VE MADE IT BACK TO THE PRESENT DAY!
NOW YOU CAN HAVE A LOOK AT THE MAP TO SEE ALL THE COUNTRIES YOU VISITED ON YOUR JOURNEY!

11 (on the world map)

12 (on the world map)

13 (on the world map)

14 (on the world map)

15 (on the world map)

16 (on the world map)

17 (on the world map)

18 (on the world map)

19 (on the world map)

20 (on the world map)

21 (on the world map)

22 (on the world map)

23 (on the world map)

24 (on the world map)

25 (on the world map)

26 (on the world map)

27 (on the world map)

28 (on the world map)

29 (on the world map)

30 (on the world map)

31 (on the world map)

32 (on the world map)

33 (on the world map)

34 (on the world map)

35 (on the world map)

36 (on the world map)

37 (on the world map)

38 (on the world map)

39 (on the world map)

40 (on the world map)

41 (on the world map)

42 (on the world map)

43 (on the world map)

44 (on the world map)

45 (on the world map)

46 (on the world map)

47 (on the world map)

48 (on the world map)

49 (on the world map)

50 (on the world map)

51 (on the world map)

52 (on the world map)

53 (on the world map)

54 (on the world map)

55 (on the world map)

56 (on the world map)

57 (on the world map)

58 (on the world map)

59 (on the world map)

60 (on the world map)

61 (on the world map)

62 (on the world map)

63 (on the world map)

64 (on the world map)

65 (on the world map)

66 (on the world map)

67 (on the world map)

68 (on the world map)

69 (on the world map)

70 (on the world map)

71 (on the world map)

72 (on the world map)

73 (on the world map)

74 (on the world map)

75 (on the world map)

76 (on the world map)

77 (on the world map)

78 (on the world map)

79 (on the world map)

80 (on the world map)

81 (on the world map)

82 (on the world map)

83 (on the world map)

84 (on the world map)

85 (on the world map)

86 (on the world map)

87 (on the world map)

88 (on the world map)

89 (on the world map)

90 (on the world map)

91 (on the world map)

92 (on the world map)

93 (on the world map)

94 (on the world map)

95 (on the world map)

96 (on the world map)

97 (on the world map)

98 (on the world map)

99 (on the world map)

100 (on the world map)

Δραστηριότητα: Κάνε ένα βήμα μπροστά (ενδεικτική κεντρική δραστηριότητα.)

Όλοι είμαστε ίσοι αλλά μερικοί είναι πιο ίσοι από τους άλλους»

Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές/τριες θα βιώσουν πώς είναι να είσαι διαφορετικός στην κοινωνία. Τα θέματα που θα συζητηθούν είναι:

- ▶ Η κοινωνική ανισότητα ως πηγή διακρίσεων και αποκλεισμού.
- ▶ Η ενσυναίσθηση και τα όριά της.

Σκοποί

- ▶ Προώθηση της ενσυναίσθησης απέναντι σε άλλους που είναι διαφορετικοί.
- ▶ Ευαισθητοποίηση για θέματα άνισων ευκαιριών στην κοινωνία.
- ▶ Κατανόηση των πιθανών προσωπικών επιπτώσεων από το να ανήκεις σε συγκεκριμένες κοινωνικές μειονότητες ή πολιτισμικές ομάδες.

Πηγή: COMPASS - Συμβούλιο της Ευρώπης (2002), Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους και νέες, Ελληνική μετάφραση (2010) διαθέσιμη από:

http://www.arsis.gr/compass_edition_gr.pdf

Δραστηριότητα: Σπάζω τον κλοιό

Προβολή Βίντεο: Μπαλόνια

<https://www.youtube.com/watch?v=lQyPGZsUmkc&feature=youtu.be>

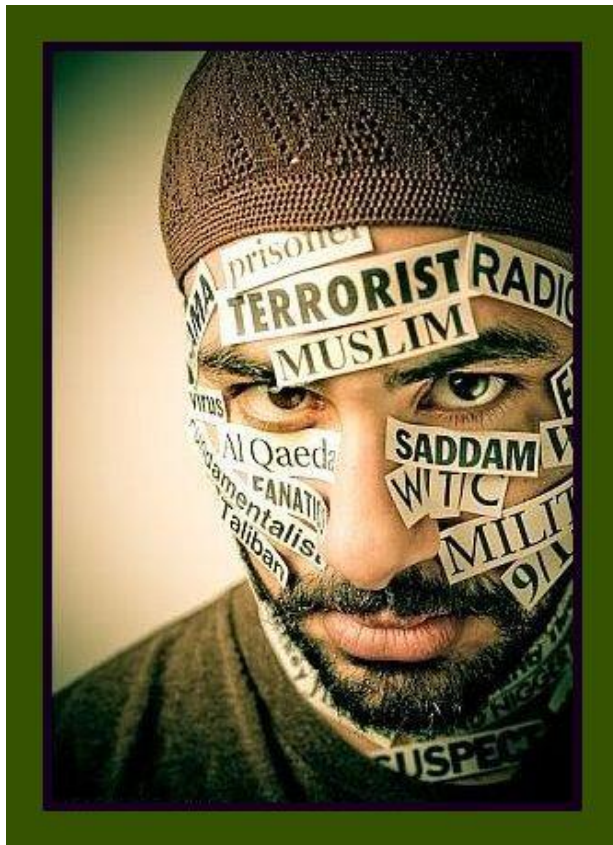
Δραστηριότητα: Το δώρο (προκατάληψη)

Από το εγχειρίδιο «Ανακαλύπτοντας τον ελέφαντα»

Δραστηριότητα: Ταμπέλα

- ▶ Σκοπός: Η απόκτηση νέας οπτικής, μέσα από τη διαδικασία της ενσυναίσθησης και βιώνοντας εμπειρίες περιθωριοποιημένων ατόμων, με στόχο την κατάρριψη στερεοτύπων

LABELS
ARE for filing.
for clothing.
not for people.

Martina Navratilova

color 2040

65

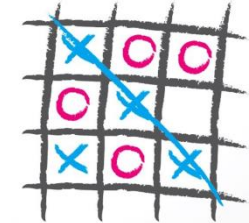
Δραστηριότητα: Συμφωνώ ή Διαφωνώ; Νοητή γραμμή

Ισότητα των φύλων

Ενδεικτική δραστηριότητα: Αυτή δε δουλεύει - Συνομιλία ανάμεσα σε έναν άντρα και τον γιατρό του.

- ▶ «Έχετε πολλά παιδιά»; ρώτησε ο Γιατρός.
- ▶ «Γεννήθηκαν 16, αλλά έζησαν μόνο τα 9» απάντησε.
- ▶ «Εργάζεται η γυναίκα σας»;
- ▶ «Όχι, είναι νοικοκυρά».
- ▶ «Καταλαβαίνω. Πώς περνά τη μέρα της»;
- ▶ «Σηκώνεται στις τέσσερις το πρωί, φέρνει νερό και ξύλα, ανάβει φωτιά και φτιάχνει πρωινό. Έπειτα πηγαίνει στο ποτάμι και πλένει τα ρούχα. Στη συνέχεια πηγαίνει στο κέντρο της πόλης για να πάρει αλεσμένο καλαμπόκι και να αγοράσει ό,τι χρειαζόμαστε από την αγορά. Έπειτα μαγειρεύει το μεσημεριανό φαγητό».
- ▶ «Εσείς επιστρέφετε στο σπίτι το μεσημέρι»;
- ▶ «Όχι, όχι. Αυτή μου φέρνει το γεύμα στα χωράφια, περίπου τρία χιλιόμετρα από το σπίτι».
- ▶ «Και τι γίνεται μετά από αυτό»;
- ▶ «Η γυναίκα μου φροντίζει τις κότες και τα γουρούνια. Και φυσικά φροντίζει τα παιδιά όλη μέρα. Μετά ετοιμάζει το βραδινό φαγητό έτσι ώστε να είναι έτοιμο όταν φτάσω στο σπίτι».
- ▶ «Πηγαίνει για ύπνο μετά το δείπνο»;
- ▶ «Όχι, εγώ πηγαίνω. Αυτή έχει να κάνει δουλειές μέχρι τις 9».
- ▶ «Ναι, αλλά είπατε ότι οι γυναίκα σας δεν δουλεύει».

Διαφορετικότητα λόγω αναπηρίας

Ενδεικτική δραστηριότητα: **Δείτε την ικανότητα**

Η δραστηριότητα αυτή οργανώνεται σε τέσσερα μέρη:

- Μέρος 1^ο: εισαγωγή στο θέμα της αναπηρίας: αναπηρίας: τύφλωση, κώφωση και αλαλία, παράλυση.
- Μέρος 2^ο : η βόλτα με δεμένα μάτια,
- Μέρος 3^ο : νοηματική και
- Μέρος 4^ο: αγώνας με αναπηρικά αμαξίδια.

Υπάρχει αναρτημένο αρχείο στην ιστοσελίδα του Υ.Π.Π. το οποίο περιλαμβάνει ενδεικτικές προτεινόμενες δραστηριότητες που αφορούν στο θέμα «Άτομα με αναπηρίες»

Δραστηριότητα: Δείξε μου τι εννοείς όταν λες
«ανθρώπινα Δικαιώματα»

Επιπρόσθετες δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών Γ΄ Γυμνασίου

- ▶ Οδική Ασφάλεια - Δικαιώματα και Υποχρεώσεις
- ▶ Φύλλα εργασίας της ενότητας Επαγγελματική αγωγή:
 - ▶ Ποιον θα προσλάβεις; (στερεότυπα - διακρίσεις)
 - ▶ Αν δεν δουλέψω, πώς θα ζήσω;
- ▶ Κεφάλαιο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (2 περιόδους)

- ▶ Σύνολο προτεινόμενων διδακτικών περιόδων για τις υποενότητες 3.3 και 4.3: 12 διδακτικές περίοδοι
- ▶ Σημαντικό είναι να μελετηθεί ο Οδηγός Εκπαιδευτικού που αφορά στις συγκεκριμένες υποενότητες

Προβολή Βίντεο

- ▶ Ρατσιστική επίθεση σε στάση λεωφορείου (κοινωνικό πείραμα)
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=NhlaPWvW07o>
- ▶ Αντιρατσιστικό βίντεο
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=DcDn62rxvmc>
- ▶ ANTI-RACIST SHORT FILM "JAFAR" (by Nancy Spetsioti)
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=dfccrwUIROU>
- ▶ Ένα απλό πείραμα, που δείχνει πόσο βαθιά στην ανθρώπινη συνείδηση είναι τυπωμένα τα στερεότυπα ομορφιάς, το ένστικτο του φόβου για ανθρώπους που είναι πιο σκούροι, ακόμα και όταν εμείς οι ίδιοι δεν είμαστε ανοιχτόχρωμοι. Άραγε υπάρχει απόχρωση-δείκτης επικινδυνότητας τόσο έντονα τυπωμένη στο μυαλό μας;
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=maLpu8-65wg>
- ▶ ‘Put racism in the right place’
Portuguese Commission για την 50^η επέτειο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. <http://www.youtube.com/watch?v=DWGYTIds29I>
- ▶ STOP STEREOTYPES AND DISCRIMINATION - THINK FOR YOURSELF (Short Film) 4 APRIL
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=BO6PQHGXnlk>

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΤΑΙΝΙΕΣ

- ▶ **Ο καιρός των τσιγγάνων**, E. Kustorica, 1988, Γιουγκοσλαβία
- **Φυτίλι**, 2003, P. Zalica, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Αυστρία
- **Ωραία νεκρά κορίτσια**, 2002, Dalibor Matanic, Κροατία
- **Θεϊκή παρέμβαση**, 2002, E. Suleiman, Παλαιστίνη
- **Οσάμα**, [S. Barmak](#), 2003, Αφγανιστάν, Ολλανδία, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ιράν
- **Κανταχάρ**, M. Makhmalbaf, 2001, Ιράν-Αβγανιστάν
- **Ο κύκλος**, 2000, J. Panahi, Ιράν
- **Η ημέρα που έγινα γυναίκα**, 2001, M. Meshkini, Ιράν
- **Μεθυσμένα άλογα**, 2000, B. Ghobadi, Ιράν
- **Τα όμορφα χωριά όμορφα καίγονται**, [Srdjan Dragojevic](#), 1996, Σερβία
- **No man's land**, Danis Tanovic, 2001, Βοσνία-Ερζεγοβίνη
- **Before the rain**, Milcho Manchevski, 1995, FYROM
- **We are all neighbours**, Tone Bringa, 1993, Μεγάλη Βρετανία
- **Whose's this song?**, Adela Paeeva, 2003, Βουλγαρία
- **Luna Papa**, Bakhtiar Khudojnazarov, Αυστρία-Γερμανία-Ρωσία-Ελβετία-Γαλλία-Τατζικιστάν (1999)
- **Paradise now**, [Hany Abu-Assad](#), Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, Ισραήλ (2005)
- **Goodbye Lenin**, [Wolfgang Becker](#), 2003, Γερμανία
- **Lilia for ever**, [Lukas Moodysson](#) Σουηδία, 2002
- ▶ **Το κύμα (Die Welle/The Wave)**, Dennis Gansel, 2008

Εκπαιδευτικό υλικό

- ▶ **i RED - Εκπαιδευτικό υλικό**
- ▶ Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία
- ▶ G2RED, <http://www.i-red.eu/?i=institute.el.home>
- ▶ «Ανακαλύπτοντας τον ελέφαντα» Οδηγός εκπαιδευτικού για τη διαχείριση της διαφορετικότητας
- ▶ Ισότητα των Φύλων στην Εκπαίδευση - Εκπαιδευτικό-Ενημερωτικό Υλικό

http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=915&Itemid=387&lang=el

Εκπαιδευτικό υλικό

- ▶ COMPASS - Συμβούλιο της Ευρώπης (2002)

Ένα εγχειρίδιο εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για νέους και νέες

Ελληνική μετάφραση (2010) διαθέσιμη από http://www.arsis.gr/2010_09_05%20compass.pdf

http://www.arsis.gr/compass_edition_gr.pdf

- ▶ Πρώτα βήματα. Εγχειρίδιο για τη Βασική Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα - Διεθνής Αμνηστία (2007) Αθήνα: Πατάκης. Διαθέσιμο και από την ιστοσελίδα <http://niriagogoi.gr/anthropina-dikaiomata.pdf>

- ▶ Γενικές πληροφορίες για πώς να διδάξουμε στην τάξη:

<http://www.amnesty.org.gr/how-to-start-a-training-program-for-human-rights-in-my-class>

- ▶ Κοτζιαμάνη, Ε. (2010). Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Σύντομες Κατευθυντήριες Γραμμές και Σχέδια Μαθήματος προς Αξιοποίηση σε Γυμνάσια και Λύκεια της Κύπρου.

- ▶ Gender matters - A manual on addressing gender-based violence affecting young people, Council of Europe, Revised edition, 2013. Διαθέσιμο και από την ιστοσελίδα, www.coe.int/compass

- ▶ Διδασκαλία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Μτφρ- Επιμ: Ε. Αργυροπούλου). Αθήνα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

- ▶ All different all equal“ - Education pack - European Youth Center, Council of Europe (1995)

<http://eycb.coe.int/edupack/default.htm>

- ▶ Domino - A manual to use peer group education as a means to fight racism, xenophobia, anti-Semitism and intolerance. Council of Europe (1996) <http://eycb.coe.int/domino/default.htm>

Εκπαιδευτικό υλικό

- ▶ Δραστηριότητες στηριγμένες σε εκπαιδευτικές προτάσεις της UNICEF

Fountain, S. (1994). Δικαίωμά μου, Ένας πρακτικός οδηγός για να μάθουμε για τη σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού. Unicef

<https://sites.google.com/site/ekpaideuse2o11/home/gia-ta-dikaiomata-tou-paidiou>

- ▶ Ούτε καλύτερος, ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός! - Σοφία Τριλίβα, Τάνια Αναγνωστοπούλου, Σοφία Χατζηνικολάου (2008), Εκδόσεις Gutenberg
- ▶ Έξω οι μαύρες κότες! Δραστηριότητες για τη διδασκαλία της διαφορετικότητας - Παναγιώτης Αγγελίδης, Αντωνία Μιχαηλίδου, Τασούλα Στυλιανού (2006) Λευκωσία: Εκδόσεις Intercollege
- ▶ Compasito. Manual on human rights education for children (2007). Council of Europe. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
[http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/E139A2CD27BCB462C2257AF3002ACD10/\\$file/Compasito,%20%CE%9C%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%B7%CC%81%20%CE%A0%CF%85%CE%BE%CE%B9%CC%81%CE%B4%CE%B1.pdf](http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/E139A2CD27BCB462C2257AF3002ACD10/$file/Compasito,%20%CE%9C%CE%B9%CE%BA%CF%81%CE%B7%CC%81%20%CE%A0%CF%85%CE%BE%CE%B9%CC%81%CE%B4%CE%B1.pdf)
- ▶ Right Here. Right Now. Teaching Citizenship through human rights (2009). Ministry of Justice (UK), Amnesty International.
- ▶ Learning and living democracy: EDC/HRE activities in the classroom (2007). Council of Europe.
- ▶ Ιστοσελίδα Επιτρόπου Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού, <http://www.childcom.org.cy>

Καλή σχολική χρονιά να έχουμε και καλή μας δύναμη!

